

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Készítők a szerkesztő nevére

Deák Ferenc-utca 11. sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-
n. 9 sz.) címére tudtuzendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — — —	2 kor.	— áll.
Fél évre	— — — —	1 kor.	— áll.
Számonként	— — — —	— kor.	20 áll.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. Október. 8. szám.

TARTALOM: Egy kutyáról. *Barány István.* — Szent Márton madara. — *Pr. Ródiczky Jenő.* — Kanári történet. *Székely Dénes.* — Az őz. *Emy.* — *Állatvédelem és állatvilág.* Kutyá és macska. — Pusztított hasznos állatok — Tagsági díjukat befizettek névsora. — Kérelem.

Egy kutyáról.

Irta: *Barány István.*

A nap úgy sütött, mintha fizették volna érte. Arcunkról patakzott a veríték; — a kánikula dőzsölt rajtunk. Pöcök Gyurka, a vöröséri kondás, maga is a hid alá bujt, nemcsak a malacai. Ott tudniillik sár volt, meg árnyék.

Mi pedig csak ballagtunk ketten, a komával, aki majdnem épp úgy lógatta a nyelvét, mint Schlick, a félszemű vizslánk.

Ha egy versenylovat el lehetett nevezni lord Byronnak, szeretném tudni, mért ne lehetne egy derék, félszemű vizsla: Schlick? — Az igaz egyébiránt, hogy ez a különben derék kutya a legnagyobb szabású gazember volt; aminő valaha élém került. A koma jól ösmerte és már utközben mondogatta: — Szeretném tudni, mit talál ki ma Schlick, hogy becsapjon bennünket.

Annyi bizonyos, hogy művésze volt a tettetésnek, s lép-ten-nyomon résen kellett lennünk, nehogy szédelgő üzelmének áldozatul essünk. A koma emiatt azt szokta mondani, hogy Schlick jellemtelen. Pedig ezzel szemben vitatni lehetne, hogy Schlick nagyon is jellemes. Ezer kutya közt se akadna még egy, amelynek a »jelleme« olyan határozottan kidomborodnék,

mint az övé. Legfeljebb arról lehetne szó, hogy milyen hát ez a jellem. (De már ennek a világtörténelemre csakugyan semmiféle befolyása sincsen.)

Schlick tehát művésze volt a tettetésnek és úgy tudott sántítani, hogy az ember szíve megesett rajta. Olyankor felemelte „beteg” lábát, s három lábon szomorúan kocogott mögöttünk. Azt várta, hogy így kiáltssak fel: »Nini, koma, szegény Schlick megsántult, ma nem lehet vadászni!«

Schlick tudta, mit mondok, s ravasz hunyorgatással sunyított rá. Úgy rémlett ilyenkor, mintha kajánul mosolyogna. Még a fejét is lecsügesztette, úgy dohogott maga elé busan.

Ha odahívtam magamhoz és mondtam neki: »Mutasd a lábadat, keserves nyöszörgéssel engedelmeskedett. Fájdalmasan tűrte, hogy tapogassam-simogassam szenvedő testrészét. Néha feljajdult, mintha mondaná: »Ott fáj, ott!« Mi aztán sajnálkoztunk és megállapodtunk abban, hogy ma csakugyan nem lehet vadászni, mert Schlicknek fáj a lába.

Ezt kivált olyankor tapasztaltam, ha a komával vadászgatunk együtt.

Most is így volt; és lám, a koma gyanuja bevált: Schlick hirtelen megsántult.

Sejtettem, hogy alávaló csalás az egész komédia, de azért nem szóltam. Tudtam, hogy gyűlöli a komát, s megbocsátottam neki magamban a kísérletezést. A koma tudniillik nagyon gyöngye lövő, de annál többet eszik. Nincs arra példa, hogyha a koma elémozsiázik: a szeredásban maradjon valami. Ha ökeme velünk volt: Schlick koplalt, mert a koma még a kenyérhajat is mind elnyelte, mint a cápa.

Próbáltuk már, hogy kétszer annyit vittünk magunkkal az ő kedvéért; mindegy volt: megette azt is, az utolsó morzsáig és akkor — enni kért.

Schlick ilyenkor morgott és megugatta.

Mi pedig azontul csak a rendszer porciót vittük ki; — hisz egyre ment; Schlicknek a koma mellett koplálnia kellett.

Tehát Schlick megint »megsántult« és én már előre mulattam azon, hogyan káromkodik mindjárt a koma, ha észreveszi. De még mielőtt ez történt volna, felrepült előttünk egy farka fogoly s a koma közéje duplázott.

Ma különösen elemében volt, mert még egy szál tollat se

lőtt ki a foglyokból. Elhibázta volna a gra náriumot is. De azért, mielőtt a lövés elhangzott, üvöltöni kezdett: „Apport! hozd el!”

Schlick behuzta a farkát és bicegve oldalgott a sarkam mögé. Majd bolond lesz, gondolta, mikor jól látta, hogy egy veréb se esett le. A koma gyakran kerestette már vele a sémmit, óraszámra.

Magam is erősítettem, hogy a foglyok vigan szálltak tovább; a koma azért mindenáron meg akarta kerestetni azt, a melyik szerinte leesett.

— Maustodt pottyant! — mondta. S minthogy Schlick se szép szóra, se káromkodásra nem hallgatott: szitkozódva kezdte átkutatni a környéket ő maga.

Különös módon tudta szidni Schlicket. A szemét kimeresztette és sunnyogva lopózkodott a szegény állat felé, a hogy a lepkefogó gyerek szokta, a mikor a kalapját ráborítani készül valamire. A közben pedig szemrehányólag beszélgetett: »Hát nem láttad? Nem érzed? Hát nem hozod elő rögtön? Bitang! Állat! Kuvasz!... Hát micsoda orrod van?... Bezzeg, ha sült szalonna volna eldugva a fű közt.... mi? he?!....«

Schlick csak hátrált s folyvást visszapislogott a koma felé, a ki nem szűnt meg biztatni: »Apport! hozd el!....«

Az eredmény az volt, hogy a koma így nyilatkozott: lödd föbe a kutyádat; a legkisebb tehetsége sincsen.

Schlick éit a gyanúperrel, hogy most „leteszi” a koma s felborzolt szőrrel vetett rá mord szemeket.

Hogy a komával ne kelljen vadásznia, új meg új furfangokat eszelt ki. Egyszer annyira vetemedett, hogy nyavalyatörős lett. A mikor megúnta hallgatni, hogy „apport! — apport!” — levágta magát a földre s elkezdett rángatózni. A szeme felfordult, a száján tajték habzott.

A koma azt hitte, megveszett s ijedtében ráfogta a puskát, hogy lelövi. Schlicknek se kellett több. Felugrott, mint a kinek semmi baja sincsen s vágatva futott hozzám. A hátam mögű, sokáig morgott a komára, engesztelhetetlen gyűlölettel.

Tulajdonképpen ekkor értettem meg igazán, hogy milyen nagy huncut. Olyan bolond volt ez a dolog, hogy a világért se rontottam volna el. Hisz ezzel a kutyával sok mulatságom lesz még, gondoltam.

Ha otthon sikerült neki a konyhából egy darab spékelnit

való szalonnát kilopnia; lenyelte s menten kifeküdt az udvarra, mint a kinek az esethez semmi köze sincsen. Egyszer csak veri a szakácsné a véletlenül betévedt kuvaszt s bőszen kiabálja: „Kell szalonna? Jó volt a szalonna?...“ Schlick arra bandzsított félszemmel, de különben nem mozdult. Ezzel a közönnyel jelezte jó lelkiösmeretét.

Másnap éppen akkor kezdtem megfigyelni, a mikor a másik kuvaszt ravasz hízelgéssel csalta maga után a konyhába. Valósággal hívta. Ehhez értenek a kutyák. Bodri bement s nemsokára láttam, hogy Schlick kotródik kifeié valami zsákmánnyal. Hanem a pajtását ott hagyta kezesnek. Persze elpáholta a szakácsné a „kezeszt“.

Velem is megpróbálta egyszer, hogy vadászat közben váljék bénává, a mikor kettesben mulattunk s így semmiféle otromba tréfát se voltam hajlandó elfogadni.

Egy szép farka fogoly szállott be a vágás sűrű részébe, a hol sok volt a vadkomló. Azon Schlick nehezen bírt keresztül vergődni; de hát kénytelen volt vele, mert lelöttem egy foglyot!

Küldöm: „Keresd, hozd el!...“

Rám néz azzal a fájdalmas, bamba nézésével, a mit már ösmertem. Mintha azt mondta volna: „De hát nem sajnálsz? nézd, szegény Schlick beteg.“

És csakugyan emelgetni kezdte az egyik lábát.

Megsokaltam a dolgot. Ejnye, te akasztófa virága, még engem is baleknek nézel, mint a komát? — Püfi! jót huztam rajta a kutyakorbácscsal.

Hogy kiegyenesedett nyomban! Már semmi baja se volt. Egészen megifjodott.

Ilyen eset nem is történt aznap, minthogy — mondóm — magunkban vadásztunk.

Megértette, hogy velem nem lehet a bolondját járatnia. Attól fogva úgy keresett, hogy öröm volt nézni. Persze, hogy békétül és jutalmazásul kijárt a része az elemőzsiából.

A koma egyszer furcsán járt vele.

Nagyszerű álma volt, — már mint a komának. — Ha amúgy istenigazában horkolni kezdett; reggelig se hallgatott el többet. Októberben sneffeztünk az erdön s kint háltunk a kerülőházban, nehogy a rossz úton felboruljunk s még kitörjük valaminket. A koma egész éjjel hánykolódott; el nem tudtam kép-

zeini, mi baja. Hajnalban morogva gyújtott gyertyát, s akkor láttam, hogy a pokrócát keresi. Csipős volt az őszi éjszaka, s elkelt volna a meleg takaró.

Csakhogy a pokróc sehol se volt, s a koma káromkodni kezdett, minthogy fázott.

— Talán be se hoztad, jegyeztem meg kissé együgyüen. Összeszidott.

Ne beszélj bolondokat! Csak nem vesztet meg, hogy télviz idején be ne takarózzam?! (Mindig hajtott az ilyen tulzásokra, amilyen az is, hogy októberben télviz ideje van.)

Kerestük a pokrócot sokáig. Ugy eltűnt az, mintha a föld nyelte volna el. Végre nagysokára felfedeztük. Schlick aludt rajta — az ágy alatt. Bizonyosan lecsüngött volt a vége s az élelmes kutya lassankint az egészet lehuzta magához.

A koma kimeresztette a szemét és sunnyogva kullogott a félszemű vizsla felé. Áközben, — mint rendesen, — most is szidta : »Állat ! Bitang ! Kuvasz!«

Ilyenek történtek velünk, hármásban, s nem egyszer volt mit nevetni, ha Schlick valami új csalafintaságot produkált.

Lassankint veszíteni kezdett gőzmozdonyyszerű gyorsaságából, s végre olyanná vált, mint a döcögő omnibusz. Nagyon kiöregedett a viszontagságos esztendőök során.

A pákosztossága vitte sirba. Lenyelt a vágásban egy mérgezett falatot, amit az erdész a rókának szánt volt.

Attól beadta a kulcsot s örökre kinyujtozódott.

A koma volt az egyetlen, aki nem sajnálta.



Szent Márton madara.

Az etymologia segítségével a lud-nemzetség [családfáját bizvást fölvihetném egészen az árja ősnépekig. De hát ebbe bele nem ártom magam, mert a »gasconade pour invention« legkevésbébbé menthető, ha a tudományosság köpenyét ölti fel magára.

Egyes ősnépek bizonyára ismerték a vad-ludat, de hát a ludtartás — igen valószínűleg — csak akkor kapott lábra, amikor folyók és tavak mellett állandóan megtelepedtek. De hát még ilyen esetben sem volt az általános szabály, mert például a

svájczai czölöpépitmények maradékai közt Rüttimeyer a ludnak még csak egy árva csontjára sem akadt.

A kőkorszaki maradványok közt csak eiyétve akadtak tudósaink a ludnemzetség nyomára. A Hohlefels barlangban p. néhány, valószínűleg vadludtól származó csontra akadtak.

Az érczkorszakbeli északi népek a ludat már jobban ismerhették. Ezt abból következtetem, hogy azok már művészi motívumul használták. Erről tanuskodik egy Dániában talált érczkés markolatja, amelyet a lud ábrája diszit. De bármi alárendelt szerepe lett légyen is a ludnak — legalább az eddigi észlelések után ítélve a történelem előtti időkben, — annál gyorsabban érvényesül a történelmi korban.

Ime a régi Egyiptomban a nilusi lud (*Chenalopex aegyptiacus*) mellett, amelynek ábrázolását az ó-egyptomi emlékek számtalanszor felmutatják, ismerték a házi ludat is; mi több, természetí saájtságai sem kerültek el az egyptomiak figyelmét. Így lön az anyai szeretet jelvénye és szenteltetett Isis istennőnek.

Hogy Homer is ismerte a ludat, bizonyítja az „Ilias“ második éneke. A göndörhaju achaiusok kirohanását a költő a vadludak megszállásához hasonlítja, amely köztudomásulag szerfölött élénk zajjal jár.

De a Homér idejebeli Hellasz lakói a szelid ludat is ismerték. Ez kitetszik az „Odyssea“ 10-ik énekének örökéletű gyönyörű párbeszédéből, a melyben a hü Penelopeia — koldusnak öltözött férjétől — egyik álomiatásának magyarázatát kéri, elmondván neki, hogy husz ludat tart kedvtelésül, gyönyörködven bennük, mint ahogy mai napság a sima vitzükron uszkáló délczeg hatytyukban gyönyörködünk. A jó Menelaus udvaránál ludhizlalással foglalkoztak s egy későbbi korban oly czélből is tenyésztettek ludakat, hogy velük kedvencz fiuknak kedveskedjenek. Rómában pedig, kivált azóta, hogy azok gágogásukkal (Kr. sz. e. 390-ben) megmentették a Capitóliumot, éppen nagyra becsülték.

Ezen tettükkel neyüket a római történetben megörökítették és penzioképesek lettek. Néhány képviselőjüket u. i. államköltségen tartották a Capitóliumon. A ludak madarai lettek a harczos Marsnak, némkülönbén Priaposnak és Proserpinának sőt néha Junónak is szentelték őket. Azon napon pedig, amelyen éberségük meghiúsította a gallusok cselét, ünnepélyes körmenetben hordozták meg az arannyal és biborral feldiszitett ludakat.

Rómában egy időben a »bonton«-hoz tartozott, mint ahogy most versenyistállókat tartanak, a ludaknak »Chenoboscia« vagy »Anseráriá«-nak nevezett kéjlakokat felépíteni. A ludak éberségét előtűnk szokailan módon is hasznosították. Columella »De re rustika« czimű gazdasági művében u. i. felemlíti, hogy a ludakat itt-ott házörzőkül alkalmazták. Ezt tudva, nem ütközhetünk meg rajta, hogy a római matróna sirkövét a lud faragványával — mint az éberség jelvényével — ékítették.

Ludtenyésztéssel foglalkozott Gallia és Germánia is.

Pliniustól, aki a ludakat »ganzae« néven* említi, tudjuk hogy a germánok és kivált a belga Gallia egy néptörzse (a morinusok) igen élénk kiviteli kereskedést űztek ludakkal. Amá tartományokból hatalmas nyájokban hatoltak át a ludak az alpeseken, hogy Róma piacán békés invázióképpen értékesíttessenek. A germánok meg vöröshajjal és ludpehelyiyyel szolgáltak a világ akkori urainak. A ludtól fontját kész örömet megfizették öt dinárián, ami értékünkben közel negyedfél forintjával, bármennyire sopánkodtak is némelyek (maga Plinius »Historia naturalis«-ában) azon elpuhító szokáson, hogy még férfiak is ludpehelyes párnát raknak a fejük alá. Az örök város lakói a mi pénzértékünkben 9 koronával szívesen fizették meg a ludpehely fontját.

A pogánykori történeten kívül a keresztény legenda is sokat tud regélni a lud érdemeiről. Neki köszönhejük, legalább részben, hogy novembet 11-ike nem marad Szent nélkül.

A dolog így történt: Született vala Pannoniának Sabaria nevű városában Urunk születése után a 319-ik esztendőben egy pogány fiucska, kiből derék legény nőtte ki magát. Megkereszteltetvén, a Márton nevet kapta, Lovaskatoná lett belőle. De ebbe a gyöngy éleibe csakhamar beleunt, pap lett és Tours lakosai megválasztották püspöküknék. De Márton, a ki a koldusnak egy ízben köpönyege felét ajándékozta oda, nemcsak könyörületes

* A mostani gans, angol goos, orosz, guz, szláv Husz elnevezésekké kétségen kívül rokonnév. Luther Márton mondása: »Sie werden jetzt eine Gans verbrennen, aber über 100 Jahre werden sie einen Schwan singen hören« szintén vonatkozás Magister Husz és a lud nevének rokonságára.

A lud szanszkrit neve hansasz, itanszi, a latin anser, spanyol ansar s pata világosan származékai. Ez a leszármaztatás kevésbé erőszakolt, mint azé a magyar akadémikusé, ki azt állította, hogy a lud szóban az a hang van utánozva, melyet ez a madár nyelvének lebegtetésével kiejt, hogy lu-lu

szív. de szerény lélek is volt. Elbujt a megfiszteltetés elől. Amde lud nélkül számolt. — A püspökkereső deputációt hatalmas gágogással, figyelmessé tette azon férfi rejtekére, aki mint Martinus Turansís ma diszes helyet foglal el a szentek sorában.

Ezen szent névnapján kezdték aztán ülni a Martináliakat, mikor a keresztény világban Bertalan-éj köszöntött be a szentet elárult ludnemzetségre.

Márton napja elfoglalta helyét azon ünnepnek, amelyet a pogány germánok Woutánnak rendeztek volt aratási hálaünnepképpen. Megerthető, hogy ilyenkor nemcsak libát ölnek, hanem csakhamar árnyoldala is keletkezett az ünnepnek. Határnapjává vált ama termény- és pénzbeli tartozásoknak, amelyekkel a szegény pór áldozott a papságnak és uri osztálynak. Több középkori oklevél szerint ilyenkor lud járt; így a korvci apátságnak, a salzburgi káptalannak. A dömösi prépostságnak (a II. Bélatól 1138-ban részére kiállított adomány levél szerint) a jobbágyok Szent Margit napján harmincz ludat, karácsonyra és husvétra pedig huszat tartoztak adni.

A magyar nemességnek is járt az urbéri libapecsenye. A Dózsa-féle porlázadás elnyomása után az 1514-iki pesti országgyűlés 19-ik törvénycikkelyében például meghagyta, hogy a jobbágy urának minden pünkösdkor egy libával, Márton napján pedig egy hizott luddal tartozik.

Ezek szerint nem csodálkozhatunk, hogy a libasültnek a középkori menu-ben nem éppen jelentéktelen szerepe volt.

Nádasdy Tamásnak Zoltán Imre sáfárjához 1547-ben intézett levelének boritékján, hihetőleg Zoltán kezétől, következő étlapjegyzeteket találtak: „Husuet napian: zentelt boriu hus susauval, parey orial, ludfi, vad hus, teies etek.“ Továbbá: »Ebédre: sült, leues, kener, ludfi, lean saruival, parei uj szalonauval, heiat borsó, tehenhus. Tikfiat töltue, hal, kampoott naraczaul, ludfi boriu spekel, teies etek.«

A legnagyobb szerepet azonban a lud mégis csak a refektóriumban játszott, ott valóságos kultusz (már t. i. culinaris cultus) tárgya volt.

A maulbranni templom előudvarában jelenleg is látható — val fresko — a ludnak boros palaczkkal, kolbászszal és nyárssal ékíteit képe, mint a nemes szárnyas humoros apologiája.

Ünnep és vasárnap, valamint más ünnepélyes alkalomkor sohasem hiányzott a lud a barátok asztaláról. Ha a mendikáló

fráter jól megrakodva tért haza, jutalomképpen ludpecsenye járt neki. A „Leseigans“ kifejezésnek ez az eredete.

Az előítélet gombamódra terem s oly nehezen irtható ki, akár a számártövis. Ilyen előítélet az, hogy a lud ostoba, noha a természettudósok egyetemes vélekedése szerint a lud Stuart Máriaként nemcsak jobb a hirnevénél, hanem ellenkezőleg igen értelmes, éber és óvatos madár, mely kiváló tulajdonságának némi illusztrációjával — amint láttuk — a történetem is szolgál.

Nem lehet tagadni, hogy vannak a ludnak is árnyoldalai. Szavát annyira szereti hallatni, hogy közmondássá vált: »három asszony, három lud, három béka és kész a vásár.« Nagyon falékony természetű, minek következtében kemény csőrével nagy pusztításokat vihet végbe a vetésekben. Kárt tesz a halastavak ikrájában is. No de ezért meg is bünhődik. A törvényhozás páriának nyilatkoztatja ki, mely ki van zárva a ló- és szarvasmarha legelőről. A megkárosított tulajdonos, ha zálogképp be nem hajthatná, akár le is löheti.

A mi házi ludunk a vad lud (*Anser cinereus*) származottja, mely zsenge korában maga is könnyen domesztikálható. Különbözik a szelid luddal bizonyos atyafiságos köteléket mind a mai napig főnn szokott tartani, szóval nem rátartó.

A lud magas kort ér. Állítólag 80 évig is élélne, sőt Grotardus azt állítja, hogy ő kétszázéves ludat ismert. Higyje, aki akarja....

A ludak tenyésztésénél fődolog a tenyészválogatás, vagyis az az eljárás, mellyel egybekeleléseikre ügyelünk, nem bizzuk a vak sorsra, hanem össze válogatjuk házastársakul az olyan egyedeket, amelyek biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy utódaik méltók lesznek szüleikhez, sőt egymásként tekintetben meg is haladják. Columella biznysága szerint; már a rómaiak is gyakorolták a tenyészválogatás egy nemét annyiban, hogy tenyésztésre csak fehér ludakat választottak. Ujabbban is a haty-tyunyaku emdeni ludnak, valamint az olasz ludnak felkarolására jobb alakjuk és gyorsabb fejlődésük mellett kiváltképpen szép fehér tolluk adott okot, mely kétszer-háromszor több, mint a magyar ludé.

Azt lehet mondani, hogy a kitünőbb ludfajták főleg a helyes tenyészválogatásnak köszönik létrejöttüket.

A vad gunár monogam s kiváló hűséggel ragaszkodik társához, de másrészt szerfölött féltékeny is. A nőtlen gunároknak

párja iránt kimutatott bármimemű rokonszenves nyilatkozatát roppantul zokon veszi s bármely közeledési szándékot a legerélyesebben visszautasít. Szóval, meg tudja védeni házi tűzhelyét.

A kis liba (tájszólásilag zsiba, udvarhelyszékiesen pipe) is tojásból lesz, min nincs mit szégyenkeznie, mert egy abderai bölcs szerint, maga a világ is tojásból kelt, olyan tojásból, melynek fehérnyéjét az aether, szelét a khaosz alkotta, kiköltötte pedig maga a sötét éj!

A liba a költés 28—29-ik, néha épen csak 33 ik napján kel ki bölcsőjéből, sárgás vagy szürkés pihében ruházkodva, mit csak hét-nyolcz hetes korában eserél föl szürke vagy éppen hófehér tollas mezzel, mely hasonlónvá tenné a hattyuhoz — ha libácska nem volna.

A lud fehér tollszíne, tekintettel az ilyen pehely és toll nagyobb értékére, igen fontos tulajdonság. Már egy 1299-ből származó okiratban is ki lett kötve, hogy a tartozásképpen beszolgáltató ludak fehérek legyenek.

A kis libáknak sok az ellenségük s több, néha épen epizotika jellegű betegség látogatja őket, miért is halandóságuk jelentékeny. De ha a halál kaszája megkímélte őket, — vigan élnek a libapásztor társaságában künn a szabad mezőn, kivált akkor, ha vízben nem szükölködnek, mert a libák Pindárral azt tartják: »A legjobb a víz!«

De az önfeledt idylli boldogság napjai megszámlálvák, mert a libákat koppasztják. Varro idejében már fél éves korukban, most egynégy éves életük nyolczadik, tizedik hónapjában jönnek hizóba.

Nem kell, hogy állatvédegyeleti tag legyünk, hogy a hizással járó kinzásoknak pusztán elképzelésére »libabőrben« legyen részünk.

Am a ludak moztim megnyugvással türik a tömést is, legfőlebb elgondolják Fallstaffal, hogy: »Ördög vigye a bubánatot, mely felfujja az embert, akár egy dudát.« No de szenvedéseinek bevégeztével bizvást el is mondhatja magáról a lud, hogy úgy életében (a róla koppasztott pelyhekkel), valamint holtá urán is (húsa, mája, zsirja, vére és tollaival) hasznára vált az emberiségnek!

Pr. Ródiczky Jenő.



Kanári történet.

Egyik híres világutazónk, mint érdekességet följegyezte naplójában, hogy Dél-Afrika szigetcsoportjain, mint különlegesség, a magyar kanári madarak a legdrágábbak, legkeresettebbek. Itthon azonban nem becsüljük meg a miénket, hanem külföldi álnevek alatt adhatják el csak nekünk a kereskedők a magyar kanárikat.

Egy ilyen külföldi és e révén nagyra becsült kis énekesről akarok elmondani egy csöpp történetet.

Szorogy Vincze agglegény volt. Boldogult ifju korában az énekesnőkért rajongott, boldogtalan agglegényi éveiben pedig az énekes kanári madarat szerette. Mindebben csak az becsülni való, hogy nem tekintve fajt és nemet, rajongással csüggött az énekeseken.

A „bubi“-nak elnevezett énekes kanárija him volt. A kedvenc énekesnői valamikor a másik nemhez tartoztak. De a dal, az nem teszen neki különbséget, mert — ha szép — mindig szép.

Vincze barátom az ötvenes évek boldog napjait élte a kedves „bubi“ idejében. Csupán az az egy gondolat bántotta Vinczét, hogy sem ő, sem a kedves „bubi“ nem élvezhetik a családi örömek édes gyönyöreit. Panaszolta is ezt a szomorú állapotát boldognak, boldogtalanak. De legalább a barátaik körében mondotta el. A kedves kanári elátkozott élete bántotta leginkább az agglegényt. Ha már ő nem éldeheti a páros élet boldogságát, legalább a „bubi“-t óhajtotta volna részesíteni.

Már előre képzelte az édes gyügyögést az agglegény, melylyel a kanári édesgetni fogja fölaltalt párját. A kanári-kisasszony keresést többször hangoztatta barátaik körében. Hagytuk, hogy érjen meg benne a boldogításra kész gondolkozás. Mikor már észleltük, hogy dühösen akarja boldogítani, családi örömkben részesíteni a „bubi“-t, Gyuri barátom fölajánlotta a sógorságot. Vagyis kijelentette, hogy az ő kanári-kisasszonykáját a boldog házasságot édes gyönyöreire átkölcsönzi Vinczének.

Érdekes volt hallgatni Vinczét, az agglegényt. Meglepetés, öröm volt az arcán. Boldog volt a vőlegény, mert boldogíthatott. . . .

— Valóban, Gyuri? . . .

— Igen-igen!

— Átengeded a kedves kicsikét? . . .

— Magam fogom elhozni.

— Ah, ez valami nagyszerű! valami pompás leszl — tört ki örömmel az aglegény.

Majd oda fordult a kalitkában csipegő, édeskedő kanárijához. Elhalmozta száz kérdéssel az édes kis madarat.

— Hallod, „bubi“?

A madár édeskészen csipegett.

— Kicsi, édes párod kerül „bubi“!

A madár újra csipegett, mintha valóban értené a beszédet.

— Hanem az a fő, — fordult Gyurihoz Vincze, — hogy mentül hamarabb itt legyen a kanári-menyasszony.

— Még ma este!

— Hallod „bubi“? — kérdezte Vincze a kedves kanárijától — még ma este vőlegény leszel? Ugy-e nem álmodtál erről a boldogságról? Nem?!...

A madár ismét csipegett. Valóban kedves kis állat volt. Nézte a hozzá beszélő Vinczét. Bamba kis fejcskékjét hol erre, hol arra forgatva, bámulta a vendégeket. De nemsokára távoztunk az eljegyzés után.

Vincze boldog volt, mert Gyuri komolyan ígérte, hogy elhozza »bubi« urfihoz az ő kanári-kisasszonykáját. Még aznap este. Tehát a »vizionlátásra!« — bucsuztunk Vinczétől. A boldog aglegény oly izgatottan maradt otthon, hogy saját mennyegzője napján sem lehetett volna zavartabb.

— Te Gyurka! — szólok a barátomhoz, a mint elhagytuk a Vincze lakását, — hát valóban van neked kanárid?

— Persze, hogy van! — állította Gyuri, de olyan furcsa fancsali pofát vágott az állításához, hogy a szemei félrefordultak.

Ismertem Gyurit. Tudtam, hogy a jó élceket és a humort mindig kedvelte. De még az arcán egy alkalommal sem tapasztaltam ennyi ravasz csalafintaságot, mint most. Azt sem hittem el, hogy kanárijája van, pedig komolyan állította. De mentül komolyabban állította, annál inkább kételkedtem én.

Haza kísértem a lakására, mert a gyanu cölöpjei verődtek kétkedésem közé. És bámulattal kellett saját szememmel, saját füleimmel meggyőződni, hogy Gyurinak egy gyönyörűen éneklő, kedves kis kanárijája van. De milyen kanári. Csak úgy csittegett-csattogott hangjától a kis szoba, s a mikor dicsértem a madarat, Gyurinak sokkal ravaszabban mosolyogtak a szemei, mint valaha.

Mégis volt valami különös a dologban, de nem képzelhettem el azt, hogy mi?!... Az nap este hűségesen elhozta a kis

kanárit. Lizinek hívta s mikor beléptünk a nehezen várakozó Vinczéhez, azon kezdette:

— Itt van a kisasszony. Lizinek hívják. A letakart kalitkát fölmutatta, aztán engedte, hogy Vincze göngyölje ki a kendőből. Óh, Vincze valami kéjes gyöngédséggel bontogatta ki a kendő csücskéit. S alig hogy megszólította a kis kanári menyasszonyt, ez gyönyörűen kezdett énekelni.

Több sem kellett a „bubi“-nak. Ő is rázendített és túl akarták lármázni egyik a másikat. Vinczének, az ő bevallása szerint, ez a félóra volt életében a legkedvesebb. Tanácsunkra még az éjszakára nem bocsájtotta össze a kis kalitkába a szerelmes kanári párt, hanem holnap egy tágasabb, egy családi kalitkát veszzen az új házásoknak.

Ugy is tett. Másnap pompás nagy kalitkába vonult be a kanári pár. A „bubi“, meg a „Lizi“. A kis kandí-kanári madarak boldogsága semmi sem volt a Vinczééhez képest. Az agglegény teljesen boldog volt. Almodozhatott puha fészekről, édes picikéről a „bubija“ számára.

Nekem is ígért egyet a dalos madárból. Hanem hogy, hogyan? ... a kis kanárik csak nem akartak fészket rakni. Ezt úgy magyarázta Gyuri, hogy ezek a kalitkában nevelt madarak nem értik a fészek rakást. Tehát készen kell azt elhelyezni a kalitka egyik szögletében.

Vincze csakugyan gondoskodott is alkalmas fészekről. Hanem a kis durcás szerelmesek még akkor sem keresték fel a boldog fészket. Teltek a napok, sőt a hónapok is a Vincze édes reményei között. Mikor aztán megsokalta a várakozást és panaszkodni kezdett, hogy nem lesz tojás, íme megérkezett az is. Egy pici kis tojáska volt a fészekbe egyik reggel.

Igaz, hogy a kedves kanárik felé se néztek, de az agglegény boldog örömeiből ez mit sem vont le. Következő napon már két kis tojás vala a puha fészekben. De kénytelen volt bevallani Vincze barátunk, hogy a madarai rossz szülők. Nem sokat törődnek a kis tojásokkal.

— Na, majd ráül a „Lizi“! — biztatta Gyuri barátom, de megvallom, hogy most vala legravaszabb, legsunyibb a szeme.

Azonban a boldog Vincze mindezt nem figyelte. Ő teljesen boldog volt. Én már gyanítottam valamit, de hallgattam...

Végre mégis kiderült az igazság, mely az én Vincze barátomnak szörnyű fájdalmat okozott. Hetedik menyországából esett

le. De nem csoda. A „bubi“ rá talált ülni a tojásokra és azok a tollához ragadtak. Ugy találta másnap a boldogtalanná lett Vincze. A „Lizi“ pedig pompásan segített a felragadt tojások leszedésénél, mert cukorból volt a két tojás és urfi vala mindkét kanári.

Eddig csak gyanítottam, most aztán meg is tudtam, hogy ez a Gyuri mentől komolyabban beszél, annál jobban hazudik és a kanári történethez csinálta életében a legfancsalibb arcot!

Székely Dénes.



Az őz.

Lamartin következő élményét írta le: Egy ártatlan, életvidám őz futkosott az erdő mellett elterülő harmatos réten. Némi távolságból figyeltem meg őt. A legkisebb neszre is aggodalmasan hegyezte szép füleit és nyugtalanul emelgette első lábait. Itt-ott harapott egy kicsit az illatos fűből és melegegett a fölkelő nap első sugaraiban. Minden kecses mozdulatából a lét fölött érzett öröme nyilatkozott meg. Megkapó kép volt ez.

Egy erdésznek vagyok a fia; fiatalságomat erdészek, kertülők és vadászkutyák társaságában töltöttem és soha sem gondolkodtam a vadászszenvedély durvaságáról, soha sem tekintetem igazságtalanságnak az ártatlan állatok legyilkolását.

Kezem a fegyver után nyult, mit mindég magamnál hordtam, szivem vadul dobogott, az őz lőtávolságba jött! Világosan emlékszem, lelkiismeretem figyelmeztetett, hogy ne lőjjek — az ártatlan állatot, mely nekem semmit sem vétett, kimélt meg; az állatot, mely ugyanannak a napnak sugarában gyönyörködik mint én, mely ugyanannak az erdőnek gyermeke mint én, mely ugyanannak a teremtőnek keze alkotása mint én, ugyan olyan érzései és érzékei vannak mint nekem, ha fejletlenebbek is és talán anyja, bátyja vagy gyermeke nélkülözni fogja! De a szokás és bevallom vadász szenvedély győzedelmeskedtek jobb érzéseim fölött. Lőttem, az őz egy ugrást tett még s azután összezuzott bordákkal a földre roskadt, kiömlő vérével megfestve a fűvet. Mikor a füst eloszlott, vonakodva és szegyenkezve közeledtem szegény áldozatomhoz, mely még élt és szomorú, fájdalmas tekintettel tekintett rám — soha, soha nem felejttem ezt a tekintetet: csodálkozást és borzalmat fejezett ki, azt látszott

mondani, ki vagy te, nem ismerlek, soha sem sértettelek meg, miért tetted ezt velem, miért raboltál meg ifjuságomtól, a nap-sugártól, a léitől? De nem gyűlöllek, mert a természet szelidségre, gyengédségre oktatótt még ellenségeimmel szemben is. A haldokló őz megtörő szemének megvan a sajátságos, szívhezszóló beszéde; s én megértettem, e kedves erdei lakó néma beszédét, megértettem úgy mintha hangosan mondta volna. Ebben a pillanatban megesküdtem, soha többé kényszer nélkül, nem fogom az ártatlan állat életét kioltani.

Emy.



Állatvédelem és Állatvilág.

Kutya és macska. A következő esetet írta meg egy előfizetőnk Kutyám rendes körülmények között esküdt ellensége a macskáknak, épen úgy mint minden más becsületes kutya — vagyis kutya-macska barátságban volt. De egyikkel mégis kivételt tett és szoros baráti viszonyba lépett vele. Persze a macska is nálam lakott, sőt mi több, első naptól fogva együtt nevelődtek. Már nem tudom miért, de »Micza« népszerűtlen lett a családban és sok teketóriázás, védelem és esküdtszéki tárgyalás nélkül halálra ítéltetett. Régi szokás szerint egy zsákba dugtuk egy csomó kővel együtt és be a Szamosba. A kutya-barátja, Phylasc jelen volt a kivégzésnél és mindent a legnagyobb figyelemmel kísért. Mikor a zsák tartalmával együtt eltűnt a habokban, várt egy ideig nagy kíváncsian, hogy mikor bukkan fel megint. De mikor látta, hogy hiába vár, belement a vízbe és kitűnő uszó lévén lebukott a víz alá. Csakhamar megjelent barátnőjével a víz felszínén. Felemelt főel hozta zsákostul a partra. A hóhér újra megtette előkészületeit a kivégzéshez és épen alakarta a két barátot egymástól választani, ekkor így szólt Phylasc: „Hohó! nem lehet egy dologért kétszer bűnhődni“, szájába fogta a zsákot és a macskát, újra a vízbe ugrott, átuszott a Szamoson a tulsó partra, ott kitette barátnőjét a száraz földre és visszaadta szabadságát. Így kénytelenek voltunk mi is szabadon bocsájtani.

Pusztított hasznos állatok. Franciaországban az iskola- és népkönyvek sokféle tanokat tartalmaznak, melyek megérdemlik a figyelmet és terjesztését. Az állatokról egy helyt ezt olvas-

suk: *Süldisznó*. Leginkább egerekkel, kis rágóállatokkal, házatlan csigákkal táplálkozik. Ne öljétek meg a süldisznót! — *Béka*. A földmivelőnek valódi segédje, egy-egy béka 20—30 rovarot pusztít el óránként. Ne öljétek meg a békát! — *Vakond*. Folyton apró kukaczkokat és más a földmivélésben ártalmas rovarokat fogyaszt; soha gyomrában nem találtak növényrészeket. Ne öljétek meg a vakondot! — *Madarak*. Minden országban minden esztendőben nagy a rovarok okozta kár. A madarak sok rovarot kiirtanak, főképp hernyót, és így nagy hasznára vannak a földmivélésnek és gyümölcsstenyésztesnek. Ne öljétek meg a madarakat! — *Mária bogárka*. A földmivésnek és kertésznek legjobb barátja, mert nagy mértékben fogyasztja a növénypusztító korpaférget. Ne öljétek meg a Mária bogárkát!

1903-ra tagsági díjukat potlólag befizették.

Kolozsvárt:

Kaszó Jenő.....	2 kor.
Kovács Dezső.....	2 >

Vidékről:

Grf. Béli Kálmáné, Báld	4 kor. 1902. és 1903-ra.
Gaal Elemér Nagy Sármás.....	3 kor.
Dr. Grf. Kuun Géza, Maros-Németi	2 >
Öz v. Grf. Maldéghem Arthurné Pozsony	2 >
Szöllősy Elek Hátszeg.....	2 >

K é r e l e m.

Folytatva az 1903. évre szóló tagsági díjnyugták szétkül-dését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alul-írt pénztároshoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihor-dónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy to-vábbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében aka-dáiytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1903. évi október 1-én.

Özv. *Báró Bánffy Zoltánné*,
elnök.

Virányi István,
pénztárnok.